

گل خاتون نیافت اوا

تعبیر خواب در فرهنگ مردمی

در بین مردم تاجیک نقل و حکایت، قصه و روایت و مراسم و آئین‌های گوناگون موجود است که دقت دانشمندان داخلی و خارجی را به خود جلب نموده و بعضی از این انواع تا اندازه‌ای مورد پژوهش قرار گرفته‌اند. در دوران شوروی تحقیق یک سلسله ژانرها به سبب عدم تطبیق با ایدئولوژی نظام حاکم محدود بود. بخش اعظم این نوع متن‌ها را که با دین و باورها و اعتقادات مردم ارتباط داشتند، خرافات قلمداد می‌کردند. مثلاً، قصه‌های دینی، دعا، شگون، قسم، فال و تعبیر خواب نسبت به دیگر ژانرها، کمتر گردآوری شده‌اند. پس از استقلال تاجیکستان برای گردآوری و پژوهش نوع‌های مذکور، فولکلورشناسان و مردم‌شناس‌ها از چهارچوبه ایدئولوژی رها یافته، نمونه‌های زیادی را ثبت و تحقیق نمودند.

تعبیر خواب یکی از ژانرهای فولکلور تاجیک می‌باشد که به جز ۳-۴ مقاله تا حال از طرف فولکلورشناسان تاجیک به طور جدی تحقیق نشده است. مقاله‌های «تصورات مردم حصار در مورد خواب و خواب بینی» (عزیزه مردان، ۱۹۹۳، ص ۷۸) و «تعبیر خواب زنها در فولکلور تاجیک» (رحیم‌اف، ۲۰۰۱، ص ۴۳)، از جمله این مقاله‌ها می‌باشند. همچنین فولکلورشناس، دلشاد رحیمی در کتاب خود «شگون و باورهای مردم تاجیک» متنهای تعبیر خواب را با شگون مقایسه نموده، همانندی و اختلاف آنها را معین کرده است. (رحیمی، ۲۰۰۴، ص ۷۴). شایان ذکر است که در اثرهای مردم‌شناسی خاورشناسان روس و مردم‌شناسان تاجیک نیز مربوط به خواب و خواب‌بینی اشاره‌های زیادی دیده می‌شود.

یکی از نمودهای تعبیر خواب، متن‌های شفاهی است که در بین مردم خیلی معمول می‌باشد. تعبیر خواب با تصورات و جهان‌بینی و شرایط زندگی مردم ارتباط داشته، تجربه غنی

آنها را در بر می‌گیرد که در طول صدها سال خلاصه شده‌اند. خواب به عقیده مردم، منبع خبر و معلومات از غیب است که در گذشته معبران حرفه‌ای تعبیر و تفسیر می‌کردند. حالا برای تعبیر خواب به پیرزنها و موسفیدان که از دانشهای سنتی و تجربه‌های روزگار آگاهند، مراجعه می‌کنند.

در پایان نمونه‌هایی از تعبیر خواب را که به تازگی از بین مردم تاجیک گردآوری نموده‌ایم، منظور نظر خوانندگان می‌سازیم. گویندگان آنها خ. آفته‌ایوا، ل. نیازبیک‌اوا (ناحیه قوم‌سنگیس)؛ ع. مقصوداوا، م. خلیل‌اوا (شهر دوشنبه)؛ ر. غلامعلی‌یوا، د. پلّه‌یف (ناحیه روشن)؛ م. قدرت‌اوا (ناحیه حصار) می‌باشند.

- ۱ - در خواب با کسی سلام کنی، روز دیگر او را حتماً می‌بینی.
- ۲ - ملخ در خواب، رزق و روزی است.
- ۳ - در خواب موی شانه کنی، به میهمانی می‌روی.
- ۴ - دریای روان رمز سفر دور است.
- ۵ - سبزه، تولد طفل را پیشگویی می‌کند.
- ۶ - لباس نو پوشی، آبروی پیدا می‌کنی.
- ۷ - دایره زدن در خواب نشانه وقوع فلاکتی است.
- ۸ - نان خواب بینی، شناس نو پیدا می‌کنی.
- ۹ - گاو در خواب نشانه درد و غم است.
- ۱۰ - ماهی رمز دولت و بایگری (توانگری) می‌باشد.
- ۱۱ - خانه روفتن در خواب نشانه خوب ندارند.
- ۱۲ - در خواب پرواز کنی، از گناه پاک می‌شوی.
- ۱۳ - آدم مرده را در خواب بینی، با خویش نزدیک و می‌خوری (ملاقات می‌کنی).

پی‌نوشت‌ها:

- ۱ - عزیزه مردان - «تصویرات مردم حصار در مورد خواب و خواب‌بینی»، در جستجوی فرهنگ وادی حصار، دوشنبه، ۱۹۹۳.
- ۲ - رحیم‌اف د. - «تعبیر خواب زنها در فولکلور تاجیک»، گندر: زبان و ادبیات، دوشنبه، ۲۰۰۱.
- ۳ - رحیمی د. شگون و باورهای مردم تاجیک، دوشنبه، انتشارات آذر، ۲۰۰۴.